

Motion till riksdagen 2019/20:2828

av **Ulf Kristersson m.fl. (M)**

Social rörlighet och bättre möjligheter för socialt utsatta barn och unga

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade befogenheter för lärare och rektorer vad gäller beslut om särskilda undervisningsgrupper och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om resursskolor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en specialinriktning mot specialpedagogik/speciallärare på lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade platser på speciallärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett specialpedagog- och speciallärarspår i det kommande professionsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolinspektionen i uppdrag att särskilt granska skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att premiera arbete med skolor i utsatta områden inom det kommande professionsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om introduktionsprogrammen på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en yrkesskola och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en reformerad vårdkedja för barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda huvudmannaskap och ansvar för elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka elevhälsans uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett uppdrag till Skolverket, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen att konkretisera skollagens skrivningar om att förebygga psykisk ohälsa samt säkerställa kollegial kompetensutveckling och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt samarbete mellan skola, socialtjänst, BUP, elevhälsa och föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka valfriheten inom barn- och ungdomspsykiatri genom vårdval och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka tillgången till digitala ungdomsmottagningar och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Forte ett långsiktigt uppdrag att forska om den psykiska ohälsan och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka forskningen om suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk samhällsorientering för nyanlända elever och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en särskild brottsrubricering för hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa det nya brottet ”olaga frihetsbegränsning” och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av skolans jämställdhetsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbud mot regelmässigt könsuppdelade klasser och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre utbildning i sex och samlevnad och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbete med civilsamhället vad gäller integration av barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt förebyggande arbete, tidiga insatser och förtydligat uppdrag för socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Forte i uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av socialtjänstens förebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt kunskapscentrum med fokus på förebyggande arbete inom den sociala barn- och ungdomsvården och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram nationella kvalitetskrav rörande arbetet med barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk arbetsplatsintroduktion, en längre yrkesintroduktion och regelbundet mentorskap för nya socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell specialistutbildning för socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa specialistsocionomer med inriktning mot barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av socionomprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beslutsfattande i ärenden som rör barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om certifiering, ett nationellt register och förbättrad dokumentation av jourhem och familjehem och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vårdnadsöverflyttningar och nationella adoptioner och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vitesföreläggande mot kommuner som inte säkerställer det placerade barnets skolplikt och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge IFAU i uppdrag att utvärdera och föreslå åtgärder för att öka placerade barns möjligheter att klara skolan och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på kontakttillfällen mellan socialtjänst och placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en obligatorisk läkarundersökning och rätt till stöd hos psykolog för placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trygga och drogfria miljöer på ungdomshem och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rutiner och regler på HVB-hem för att ungdomar ska kunna bryta med destruktiva umgängeskretsar och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka och effektivisera arbetet med sociala insatsgrupper i syfte att så tidigt som möjligt fånga upp ungdomar som riskerar att dras in i kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en ny enhet för unga lagöverträdare inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omedelbara omhändertaganden enligt lagen om vård av unga vid allvarliga brott och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda huruvida kommunala kostnader för LVU i samband med omedelbara omhändertaganden på grund av brottslig verksamhet bör ersättas av staten och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om alternativ till omhändertagande såsom fotboja och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrad lagstiftning så att polisen kan genomföra hundsök efter narkotika på skolor och tillkännager detta för regeringen.

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisområden där narkotikahandeln är ett problem ska ha specialiserade narkotikapoliser och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en 24-timmarsgaranti för åtgärder när polisen får kännedom om en ung persons begynnande missbruk och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en 24-timmarsgaranti för åtgärder när socialtjänsten får kännedom om en ung persons begynnande missbruk och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer tid ute på fältet utanför ordinarie kontorstid för socialsekreterare, fältassistenter och andra kommunala tjänstemän och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten till tvångsvård och omedelbara omhändertaganden ska användas oftare för unga med missbruksproblem och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU av domstol om det finns risk att en ungdom skadas genom brottslig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet enligt LVU att förbjuda en ungdom att vistas på vissa platser för att bryta med brottsligt umgänge och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet enligt LVU att besluta om elektronisk övervakning av en ungdom och tillkännager detta för regeringen.

Den nya svenska modellen ska möjliggöra klassresor för alla barn

Sverige ska vara ett land fullt av möjligheter där alla barn ges chansen att nå sin fulla potential: Att av egen kraft kunna göra sin egen resa, ta sig uppåt och framåt i livet. Möjligheten till att göra en klassresa ska inte vara förbehållen vissa barn. Det måste gälla alla – oavsett familjesituation eller bakgrund, om man bor på landet, i staden eller i förorten.

Vi moderater tror starkt på löftet om social rörlighet, och fruktar hotet om social ärftlighet där föräldrars utanförskap och misslyckanden går i arv i generationer. I stället måste vi möjliggöra för alla barn att få påbörja sin alldeles egen resa och för alla föräldrar att se sina barn växa upp och nå sin fulla potential.

För att nå dit måste vi skapa möjligheter, men också lösa samhällsproblem. I dag lämnar alltför många barn och unga skolan utan fullständiga betyg. Barn och ungdomar mår allt sämre och landets socialtjänster har svårt att hjälpa alla barn som far illa. Den bristande integrationen skapar utanförskap med barn som aldrig kommer in i det svenska samhället. Gängkriminaliteten drar in allt yngre ungdomar i kriminalitet och missbruk.

Förslagen i denna motion är riktade till barn och unga som riskerar en stor social utsatthet, till exempel på grund av psykisk ohälsa eller uppväxtförhållanden i områden där riskerna är större att exponeras för kriminalitet. När det gäller insatser för socialt

utsatta barn och unga handlar det bland annat om en skola som möjliggör för alla barn att göra en klassresa, en politik som tar psykisk ohälsa på allvar, en integration som är på riktigt, en socialtjänst som fungerar samt ett effektivt brottsförebyggande arbete som hindrar att barn och ungdomar dras in i kriminalitet. Här krävs att alla aktörer i samhället tar sitt ansvar och ges rätt verktyg att göra skillnad, från statliga myndigheter till kommuner och det ofta outhärliga civilsamhället. I detta arbete är också vuxna förebilder avgörande.

Skolans kompensatoriska uppdrag

I Sverige ska egen ansträngning vara avgörande för hur det går i livet. Möjligheterna att lyckas ska aldrig begränsas av varifrån du kommer, var du bor eller vem du är. Det börjar redan tidigt. Skolan är biljetten till social rörlighet och möjligheten att göra en klassresa, där alla barn och ungdomar ska ges förutsättningar att förverkliga sina drömmar och nå sin fulla potential.

Förskolan ska ge barn en bra start i livet

Förskolans uppgift att lägga grunden inför skolstarten spelar särskilt stor roll för barn som har ett annat modersmål än svenska eller för barn som kommer från studieovana hem. Därför behöver ambitionerna för förskolan höjas. Förskolläraryrket behöver byggas ut så att alla barn får möta utbildade och legitimerade förskollärare under sina timmar i förskolan. För att säkerställa kvalitet i utbildningen behöver utbyggnaden kombineras med högre antagningskrav. Men framför allt måste timmarna i förskolan bli fler för de barn vars föräldrar är arbetslösa eller lever i ett utanförskap. Moderaterna anser att barn till föräldrar som står utanför arbetsmarknaden ska ha rätt till 30 avgiftsfria timmar per vecka i förskolan.

Utöver detta behöver också obligatorisk språkförskola införas. Det är inte bara utrikes födda föräldrar som behöver stärka sina svenskkunskaper. Minst lika viktigt är att familjernas barn får de kunskaper i svenska som behövs för att de ska ha samma möjligheter som andra barn att klara skolan. Därför föreslår Moderaterna att alla nyanlända barn och barn till nyanlända föräldrar ska omfattas av en obligatorisk språkförskola om 15 timmar i veckan från tre års ålder. Särskild tid ska varje vecka avsättas för undervisning i svenska.

Dessutom föreslår vi att svenska språkets roll stärks i läroplanen till förskolan och kompetensutveckling för förskollärare och att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram särskilda kompetensutvecklingskurser för förskollärare i språkutvecklande arbetssätt riktat mot nyanlända barn.

Bättre stöd och hjälp tidigt så att fler barn får en bättre start i kunskapsresan

I den svenska skolan ska alla elever mötas av höga förväntningar. Alla elever har rätt att, utifrån sina förutsättningar, nå så långt som möjligt. En viktig förutsättning för detta är att eleverna tidigt får stöd och hjälp och att kunskapsluckor tas om hand i tid och inte förbises. Målsättningen ska vara att alla elever får stöd och hjälp inom den ordinarie

undervisningstiden. Men i de fall detta inte räcker ska alla skolhuvudmän åläggas en skyldighet erbjuda en obligatorisk läxhjälp i grundskolan och en lovskola i åk 6–9 ska införas för de elever som riskerar att inte komma in på gymnasiet. Alla elever ska ges en möjlighet att nå behörighet till gymnasiets nationella program.

Utöver detta behöver också skolans professioner bättre förutsättningar för att klara av att möta alla elevers utmaningar. Därför måste alla lärare, nya såväl som befintliga, ha kunskap i att möta svagpresterande elever. Det handlar om grundläggande kompetens i specialpedagogik, andraspråksinlärning, ledarskap och kunskaper i att möta elever med neuropsykiatriska funktionsvariationer.

Därutöver behöver skolan säkerställa att elever som är i behov av särskilda anpassningar i form av exempelvis mindre undervisningsgrupper och resursskolor kan få sådan hjälp. Det ska vara kartläggningsmaterial, resultat på nationellt prov eller uppgifter från lärare och övrig skolpersonal i samråd med eleven – och inte medicinska diagnoser – som ska styra när anpassningar och särskilt stöd ska ges till eleverna. Både specialpedagogers och speciallärares kompetens måste komma de enskilda individerna till del, därför måste platserna till dessa utbildningar byggas ut och kopplas samman med ett professionsprogram för lärare. Information om elevers olika svårigheter ska överlämnas till nästa skola, rektor och lärare vid byten och liknande situationer.

Bättre möjligheter till jobb och behörighet till gymnasiet

För de elever som inte når behörighet till gymnasiet finns möjlighet att läsa vidare på ett av de fem introduktionsprogram som finns. Läsåret 2018/2019 läste över 50 000 elever på ett introduktionsprogram. Trots att de fem introduktionsprogrammen mer eller mindre har samma syfte – att elever ska nå gymnasiebehörighet eller rustas med yrkeskunskaper – överlappar programmen varandra. Det är svårt att se vad som egentligen skiljer programmen åt. Resultaten visar att få av de elever som påbörjar något av programmen har slutfört en gymnasieutbildning med examen fem år senare. Detta är ett slöseri för såväl samhället som den enskilda individen. Fler unga och nyanlända måste få en bättre möjlighet till en bättre start i vuxenlivet. Därför behöver introduktionsprogrammen reformeras. I stället för dagens illa fungerande introduktionsprogram ska introduktionsprogrammets syfte och tillgänglighet renodlas. I huvudsak bör det finnas två inriktningar: en studieförberedande där syftet är att nå gymnasieexamen och en yrkesskola där det främsta syftet är goda språkkunskaper och att eleven ska få en relevant yrkesutbildning.

Samtidigt ska introduktionsprogrammen inte stänga några dörrar. Tvärtom ska det finnas en flexibilitet mellan systemen. Det ska alltid gå att välja till kurser för att uppnå gymnasiebehörighet och, om man blir behörig, växla över till ett gymnasieprogram. På detta sätt blir den nya yrkesskolan både en första väg in i ett yrke och en brygga till vidare fördjupning och studier.

Yrkesskolans inriktningar ska tas fram tillsammans med det regionala näringslivet för att maximera elevernas möjligheter till jobb. Yrkesskolan bör också inkludera långtgående möjligheter till praktik under utbildningen, likt lärlingsprogrammen på gymnasiet. Det är då lämpligt att de elever som omfattas av reformen för inträdesjobb får hjälp via yrkesskolan att hitta ett inträdesjobb på ett företag. De kan då kombinera utbildning på yrkesskolan med ett inträdesjobb.

Samhällets stöd är ett måste för barn och unga som mår dåligt

Alla barn och ungdomar har rätt till en bra start i livet – att må bra och känna sig trygga. Så ser det tyvärr inte ut i dag. Den psykiska ohälsan bland unga är utbredd och utvecklingen är oroande. De senaste tio åren har den psykiska ohälsan hos barn i åldern 10–17 år fördubblats.

I dag ser vi däremot vi hur samhällets stöd brister. På lite drygt fem år har antalet barn som väntat längre än 30 dagar på en insats från barn- och ungdomspsykiatri (BUP) mer än tredubblats. Barn och unga vittnar om hur svårt det är att få hjälp och att det är svårt att bli tagen på allvar eller bli lyssnad på. Vården, men också skolan och civilsamhället, måste vara väl fungerande för att ta hand om de som drabbas och förebygga att ingen hamnar där.

En tillgänglig och förebyggande elevhälsa

Enligt den nya skollagen från 2010 ska alla elever ha tillgång till bland annat skolsköterska och skolkurator. Alla barn har dessutom rätt till ett visst antal hälsobesök under sin skolgång. Det är en god utgångspunkt, men dessa hälsobesök behöver utvecklas till att även omfatta psykisk hälsa. Lagen anger heller inte i vilken utsträckning denna personal ska finnas tillgänglig. Det innebär stora variationer både mellan skolor och mellan kommuner, vilket i sin tur innebär varierande förutsättningar för stöd till barn som behöver det. Skollagen bör därför ändras i syfte att införa ett förstärkt fokus på psykisk hälsa vid hälsobesök och i syfte att ställa tydliga krav på att elevhälsans personal finns tillgänglig i tillräcklig utsträckning.

Barn och unga som mår dåligt ska få den hjälp de behöver

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) konstaterar att primärvården inte alltid har kapacitet och kompetens för att ta hand om barn och unga och familjer i kris samt att rollfördelningen mellan primärvården och psykiatri är oklar. Ett exempel är hur barn och unga hänvisas tillbaka till elevhälsan från primärvården med uppmaning att elevhälsan ska remittera till BUP, trots att primärvården själva ska remittera till specialistvård när det behövs. IVO har även pekat på att behandlingar skjuts över från BUP till elevhälsan när väntetiderna till BUP blir långa. Detta är allvarligt eftersom elevhälsan i dagens läge inte är en vårdinstans och har inte heller ett behandlande uppdrag. Barn och unga riskerar således att hamna mellan stolarna. Därför måste hela vårdkedjan, från elevhälsan, till primärvården och den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri reformeras. Samtidigt bör även dagens huvudmannaskap och ansvar för elevhälsan ses över.

Tillgängligheten måste bli bättre, både vad gäller första linjens insatser och inom BUP. Första linjens insatser kan ske inom ramen för till exempel en vårdcentral och rikta sig främst till barn och unga som har symptom på psykisk ohälsa och riskerar att drabbas av allvarligare besvär eller psykisk sjukdom, medan BUP erbjuder specialiserad vård. Båda formerna av vård är avgörande för att barn och unga som mår dåligt ska få den hjälp de behöver.

Barn och unga som mår dåligt eller är sjuka ska inte stå i kö, de ska ha hjälp. När man väntar på vård kan veckor kännas som en hel oändlighet – både för den drabbade och för anhöriga. I värsta fall leder väntan till att den drabbades tillstånd försämras. Sedan december 2014 har antalet barn som väntat längre än 30 dagar på insats från BUP mer än tredubblats. Utvecklingen måste vändas. Då krävs dels, som redan konstaterats,

omfattande insatser som reformerar hela vårdkedjan, men dels också tillräckliga resurser till BUP för att klara av att hantera de växande köerna.

Vårdval inom barn- och ungdomspsykiatri finns i ett antal moderatstyrda regioner och bidrar till såväl kortare köer som större mångfald av olika aktörer. Genom fler vårdval bör valfriheten för barn och unga i behov av stöd, hjälp och vård stärkas i hela landet.

Många barn och unga i social utsatthet har inte möjlighet att ta sig till en fysisk ungdomsmottagning. Det kan bero på geografiska hinder och att avståndet till närmsta ungdomsmottagning är allt för långt, men även för barn och unga som lever i hedersförtryck eller liknande förhållanden kan det vara en omöjlighet att komma i kontakt med den verksamhet som ungdomsmottagningarna erbjuder. För att alla barn och unga, oavsett geografiskt läge eller andra begränsningar, ska ha möjlighet till exempelvis samtalsstöd eller preventivmedelsrådgivning bör tillgången till digitala ungdomsmottagningar stärkas.

Vi måste veta mer om psykisk ohälsa

Trots en alarmerande utveckling av psykisk ohälsa bland barn och unga saknas fullständiga förklaringar kring orsakerna till ohälsan. För att kunna bedriva en bra vård och ett fullgott preventivt arbete mot psykisk ohälsa bland barn och unga, och för att veta vad som faktiskt är psykisk ohälsa, krävs goda möjligheter till långsiktig forskning. Forte (Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd) bör därför få ett långsiktigt uppdrag att forska om den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar, dess utbredning, orsaker och evidensbaserade metoder för att motverka, förebygga, lindra och bota den.

Arbetet med suicidprevention är livsviktigt

I Sverige dör ett barn i veckan genom självmord. För att kunna förebygga på bästa sätt måste vi veta mer om orsakerna till självmord. Resurserna till Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP) ska därför utökas och utvärderas kontinuerligt i syfte att stärka forskningen om suicidprevention.

När det kommer till att bryta stigmat kring psykisk ohälsa och för att få fler personer som går med självmordstankar att söka hjälp är civilsamhället en oumbärlig resurs. Det finns en rad ideella verksamheter som engagerar sig i det operativa suicidpreventiva arbetet och ser till att den kunskap och de insatser som finns till buds når ut till de som behöver det mest. Många organisationer på detta område finansieras till stor del av donationer och gåvor från privatpersoner och företag. Den viljan att engagera sig för att minska självmorden vill vi ta vara på. Därför måste civilsamhället kontinuerligt stötta för att fortsätta sitt livsviktiga arbete.

Bryt utanförskap genom bättre integration

För att barn och ungdomar som kommit till Sverige, eller har föräldrar som invandrat hit, ska ges bästa möjliga uppväxtvillkor krävs en sammanhållen integrationspolitik. Skolan, språket och värderingarna är några viktiga pusselbitar för att förbättra integrationen.

Uppvärdera svenska språkets betydelse för barn och ungdomar

Svenska språket är nyckeln till det svenska samhället för vuxna, ungdomar och barn. Det är därför avgörande att vi rustar eleverna med goda svenskkunskaper och på så sätt ger dem verktyg att bygga sin framtid.

Skolan är en viktig faktor till barns möjligheter att lära sig språket. Dels genom vänner och lek på rasterna, men det krävs också att det finns ett tydligt fokus på det svenska språket i klassrummet. Från förskolan till gymnasiet och vuxenutbildningen.

Från tidig ålder finns ett behov av införande av obligatorisk språkförskola med 15 timmar språkundervisning i veckan från 3 års ålder och förtydliga vikten av språkutbildning i förskolans läroplan. Vi har även pekat på behovet av att renodla gymnasieskolans introduktionsprogram, där framförallt yrkesskolan ska ha ett tydligt fokus på språkutbildning.

Det krävs även tydligt fokus på svenska språket för de som ska vidare ut i vuxenlivet. Vi vill därför införa individuella prestationsplaner vid landets sfi-utbildningar. I prestationsplanerna ska det ställas tydliga krav på delaktighet och kunskaper i svenska. För den som inte klarar de mål som den individuella prestationsplanen ställer upp ska det vara möjligt utdela en varning och ytterst minska eller dra in etableringsersättningen. Vi vill även införa tydliga krav på grundläggande språkkunskaper för permanent uppehållstillstånd och slutligen svenskt medborgarskap.

Samhällsorientering för nyanlända elever

Att förstå det samhälle vi lever i är en förutsättning för alla att lyckas och komma till sin rätt. Skolan är en viktig del av denna process. Skolans arbete för att skapa förståelse för vad som gäller i Sverige måste stärkas. I dag ges samhällsorientering till nyanlända vuxna, men det är vår mening att det även ska införas för alla nyanlända barn och unga genom införande av grundläggande samhällsinformation i skolan.

Krafttag mot hedersrelaterat våld och förtryck

I Sverige ska varken kön, klass eller klan begränsa barn och ungdomars frihet. Vi måste vara tydliga med att hedersrelaterat våld och förtryck aldrig kan accepteras. Därför vill vi införa en särskild brottsrubricering för hedersbrott, och att hedersmotiv ska utgöra en försvarande omständighet när straff mäts ut. Vi bör även införa ett särskilt brott – olaga frihetsbegränsning – som förbjuder tvång och otillbörliga påtryckningar som syftar till att upprätthålla heder, för att därigenom motverka förekomsten av så kallade moralpolisier.

Vi måste även se över skolans jämställdhetsuppdrag och införa särskilda åtgärdsprogram för skolor som inte lever upp till kraven på jämställdhet och andra grundläggande demokratiska värderingar. Skollagen ska skärpas för att förbjuda regelmässigt könsuppdelade klasser. Undervisningen i sex och samlevnad ska förbättras och tydligt kopplas till skolans övergripande värdegrundsarbete för att fånga frågor om hedersrelaterat våld och förtryck.

Civilsamhället spelar en avgörande roll för integrationen

Civilsamhället gör mycket värdefulla insatser och skapar goda förutsättningar för integration av barn och unga. Detta engagemang måste uppmuntras, och vi måste alltid tillvarata civilsamhällets enorma insatser i detta arbete.

Det handlar bland annat om att se över effekterna av det så kallade Idrottslyftet i socioekonomiskt utsatta områden. Finns positiva effekter bör vi sträva mot att antalet initiativ i dessa områden ska öka. Vi tror samtidigt att många fler kan och vill hjälpa till med integrationen av nyanlända. Flera kommuner arbetar i dag för att få fler människor att bidra till ökad integration, genom att till exempel inrätta fadderfamiljer och kontaktpersoner. Arbetet bör uppmuntras och beprövat framgångsrika initiativ spridas till alla kommuner för att öka och uppvärdera civilsamhällets ovärderliga roll i integrationen av barn och ungdomar.

Socialtjänstens arbete med barn och unga

I dag står landets socialtjänster inför omfattande problem. Det handlar om brist på socialsekreterare och svårigheter att rekrytera ny personal. Det handlar också om avsaknad av tillräcklig utbildning, fortbildning och möjligheter att utvecklas i yrket. Det handlar även om brister att systematiskt förbättra arbetssättet genom kunskapsuppbyggnad och utvärdering av arbetsmetoder. Vi ser dessutom hur socialtjänstens förebyggande arbete brister och hur samarbetet med andra aktörer och myndigheter kan förbättras.

Landets socialtjänster måste ha möjlighet att driva en verksamhet som svarar mot sina utmaningar. Samtidigt har vi ett ansvar att på en övergripande nivå belysa problem och föreslå lösningar. Detta för att på bästa möjliga sätt möjliggöra för landets socialtjänster att kunna fullgöra sitt viktiga uppdrag.

En närvarande socialtjänst med fokus på tidiga insatser

En närvarande socialtjänst är avgörande för att barn och ungdomar ska kunna få hjälp. Socialtjänstens arbete måste därför utgå från en ökad kontakt med denna grupp. Det gäller i utredning och möten, men också vid förebyggande åtgärder och tidiga insatser mot barn och ungdomar.

Det förebyggande arbetet är avgörande för att i ett tidigt skede kunna fånga upp barn och unga som på något sätt riskerar att fara illa. Det kan handla om fältarbete i skolan, på fritidsgården eller i bostadsområdet. Detta arbete måste prioriteras i socialtjänstens verksamhet. Ett första steg är att förtydliga det förebyggande uppdraget i socialtjänstlagen. Det vore en viktig signal till Sveriges kommuner att prioritera arbetet och göra det till en integrerad och naturlig del av verksamheten.

För att i ett tidigt skede kunna fånga upp barn som riskerar fara illa är hembesök en effektiv insats. I dag finns en lång tradition av att barnavårdscentraler gör hembesök hos nyblivna föräldrar, men de görs ofta bara en gång när barnet är väldigt litet.

Möjligheterna att upptäcka missförhållanden är mycket små eftersom uppföljning sällan görs. Moderaterna vill därför att kommuner genomför hembesök längre upp i åldrarna tillsammans med socialtjänsten. Fokus bör framför allt ligga på socialt utsatta områden. Det gör det möjligt att identifiera missförhållanden och riskmiljöer i ett tidigt skede. Inspiration bör inhämtas från till exempel Rinkebyprojektet och Norges hembesöksprogram för förstagångsföräldrar.

Det finns även ett stort behov av forskning som utvärderar effekterna av socialtjänstens tidiga och förebyggande insatser. För att förbättra det förebyggande arbetet måste detta kartläggas och analyseras. Särskilt fokus ska ligga på tidiga och förebyggande insatser riktade mot barn och unga. Mot bakgrund av detta bör Forte

(Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd) få i uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av socialtjänstens förebyggande arbete. Som ett led i ett bättre förebyggande arbete – och för att sprida kunskap om forskning samt beprövade exempel och metoder – bör även ett nationellt kunskapscentrum med fokus på förebyggande arbete inom den sociala barn- och ungdomsvården införas.

Förutom att stärka socialtjänstens förebyggande arbete måste även socialsekreterares närvaro i utredningar av barn och unga öka. Socialsekreterare som arbetar med utredning ägnar i genomsnitt 10 minuter av varje arbetsdag till enskilda möten med barn och ungdomar som är i behov av hjälp. Här krävs tydliga nationellt uppställda krav på socialtjänsten att prioritera möten med barn och ungdomar i arbetet. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utforma dessa krav.

Bättre villkor för socialtjänstens medarbetare

Kompetens- och personalförsörjningen inom socialtjänsten är en stor och växande utmaning. För att kunna rekrytera och behålla socialsekreterare behöver socialtjänsten vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder goda villkor.

Moderaterna ser att det krävs ett flertal åtgärder som tillsammans kan stärka socialtjänsten och dess medarbetare. På lång sikt handlar det om att i högre grad se socialt arbete som en vetenskapligt baserad profession, vilken arbetar inom ramen för etablerad kunskap och som fattar självständiga beslut under tydliga lagar. Kopplingen mellan vetenskaplig utveckling och praktiskt arbete ska vara självklar. Ett sätt att främja en sådan utveckling kan vara att införa legitimation för socialsekreterare. Legitimationsfrågan får inte reduceras till en symbolisk form- och statusfråga, utan ske i takt med att professionens kompetens, förutsättningar och utbildning stärks. För att säkerställa att alla socialsekreterare har en grundlig utbildning redan från början bör även socionomprogrammet ses över och utvecklas. Mer fokus måste ligga på praktik samt de problem och svåra avväganden som yrkesgruppen ställs inför i arbetslivet.

Det är avgörande med en gedigen utbildning och introduktion för alla nya socialsekreterare som arbetar med barn och unga. Vi ser allt för ofta hur nyutexaminerade och oerfarna socialsekreterare lämnas ensamma med svåra ärenden redan på första jobbet.

En oerfaren socialsekreterare behöver introduceras och skolas in i yrket under en längre period. Glappet mellan utbildning och praktiskt arbete måste minska. Många kommuner har utvecklat egna introduktionsprogram för nyanställda, men det saknas gemensamma bestämmelser för hur den som är ny på arbetsplatsen ska introduceras. Det måste därför införas nationella föreskrifter för obligatorisk och regelbunden arbetsplatsintroduktion, en längre yrkesintroduktion och regelbundet mentorskap för alla nya socialsekreterare.

Särskilt viktigt är introduktionen för de som arbetar med barn och unga i utsatta situationer. Ärenden som rör barn och unga kan vara väldigt påfrestande och komplicerade. För att säkerställa en rättssäker och trygg hantering av dessa ärenden krävs löpande fortbildning av landets socialsekreterare. Det har efterfrågats av såväl arbetsgivare som anställda inom socialtjänsten.

Barnskyddsutredningen föreslog redan 2009 en specialistutbildning på avancerad nivå för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården. Merparten av remissinstanserna var positiva till förslaget, men förslaget blev aldrig verklighet. Slutsatserna från barnrättsutredningen bör därför analyseras på nytt i syfte att ta fram en

nationell specialistutbildning för landets socialsekreterare som arbetar med barn och unga.

Genom att införa specialistsocionomer med inriktning mot barn och unga kan vi öka drivkrafterna för erfarna socialsekreterare att fortsätta arbeta i yrket. Samtidigt kan verksamheten utvecklas genom kompetensutveckling och handledning av mindre erfarna kollegor. Det är något som i slutändan gynnar de barn som är under socialtjänstens försorg.

På kortare sikt handlar det också om konkreta förbättringar av arbetsvillkoren i det dagliga arbetet. Det saknas i dag exempelvis tydliga möjligheter till karriärutveckling för socialsekreterare. Det måste löna sig bättre att utbilda sig till socionom och arbeta som socialsekreterare, men också att utveckla den egna kompetensen. Vi vill att fler kommuner inrättar karriärstegar som till exempel seniorsocionomer.

Vidare bör socialsekreterarnas administrativa börda minska, bland annat genom att förenkla biståndsbedömningar och nya tekniska lösningar, samtidigt som kommunerna behöver utveckla verktyg för att mäta socialsekreterares arbetsbelastning.

För att vara behörig att arbeta som handläggare inom den sociala barn- och ungdomsvården måste man inneha en socionomexamen. En kartläggning som gjorts av Socialstyrelsen visar att majoriteten av de tillsvidareanställda socialsekreterarna är socionomer eller har annan relevant examen och har behörighet enligt kraven i Socialstyrelsens föreskrifter. Däremot finns stora skillnader mellan enskilda kommuner, inom län och i landet vad gäller utbildningsgrad. För att säkerställa att så många som möjligt inom socialtjänsten har behörighet att arbeta och handlägga ärenden inom barn- och ungdomsvården bör högskolor och universitet ges i uppdrag att ta fram kurser i syfte att icke-socionomer snabbt kan komplettera sina kunskaper för att få socionombehörighet.

Överlåt beslutsfattandet av ärenden som rör barn och unga till professionen

I dag fattas beslut inom socialtjänsten i regel av socialnämnden. Enligt socialtjänstlagen får socialnämnden delegera beslutanderätten i vissa ärenden enligt socialtjänstlagen, LVU och LVM till utskott. Regler om delegation finns även i kommunallagen, som bland annat anger vissa begränsningar av möjligheten att delegera beslut. En sådan begränsning är att beslutanderätten inte får delegeras när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda om ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Efter ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen råder osäkerhet om förhållandet mellan socialtjänstlagens och kommunallagens bestämmelser om delegation. Sveriges Kommuner och Landsting och Riksdagens ombudsmän (JO) har anmärkt på detta och uttryckt att det finns behov av att se över socialnämndens delegationsmöjligheter.

Att socialnämnden kan delegera beslutsfattandet till ett utskott är bra, men det är samtidigt oroande att rättspraxis har gjort detta svårare. Regeringens utredning Framtidens socialtjänst har fått i uppdrag att se över socialnämndens delegationsmöjligheter. Det är ett steg i rätt riktning, men direktiven ger inget uppdrag att se över möjligheterna att helt överlåta beslutsfattandet till professionen.

I dag finns ett krav på socionomexamen för att få utreda ärenden som rör barn och unga. Regeln infördes 2014 och var ett steg i rätt riktning för en ökad professionalisering av yrket. Utbildade socialsekreterarna besitter de kunskaper och erfarenheter som krävs för att fatta beslut i ärenden som rör barn och unga.

Mot bakgrund av detta bör vi även överlåta beslutsfattandet av ärenden som rör barn och unga till professionen. Det skulle möjliggöra en effektivare verksamhet utan mellanhänder. Det skulle även kunna fungera som ytterligare incitament att fortsätta i yrket.

En sådan reform frigör dessutom tid och resurser i socialnämnden för att arbeta med de långsiktiga strategiska frågorna, såsom det förebyggande arbetet och tidiga insatser riktade mot barn och unga. Moderaterna vill därför att den sociala barn och ungdomsvården så långt som möjligt går över till att arbeta på detta sätt.

Socialtjänstens samarbete med andra aktörer

Många barn och unga kan behöva få insatser från flera olika verksamheter för att få sina behov tillgodosedda. Socialtjänsten kan och ska inte vara den enda aktören som arbetar för social inkludering och mot utsatthet bland barn och unga. I stället krävs ett fungerande samarbete mellan socialtjänsten och flera andra aktörer i samhället. Inte minst vad gäller förebyggande arbete.

Ett fungerande samarbete kan bidra till mer effektiva insatser, och till att barn och ungdomar som riskerar att fara illa kan fångas upp tidigare. Det kan också leda till att arbetet håller högre kvalitet då yrkesverksamma från flera olika aktörer samarbetar. En viktig del av samarbetet mellan olika myndigheter är att få tillgång till uppgifter om barn och ungas livssituation. Då måste reglerna kring sekretess vara ändamålsenliga. Det handlar om att kunna dela uppgifter mellan varandra för att dessa myndigheter ska kunna fullgöra sina uppdrag. Samtidigt är det fortfarande viktigt att den enskilde eller någon närstående inte lider men av att uppgifterna delas.

Ett exempel där sekretessbrytande bestämmelser är viktigt är samarbetet mellan socialtjänsten och polisen. Det är grundläggande för att kunna förhindra ungdomsbrottslighet. Därför infördes 2013 en ny sekretessbrytande bestämmelse som innebär att en uppgift som rör en enskild person som inte fyllt 21 år i vissa fall ska kunna lämnas från socialtjänsten till polisen. Det finns dock indikationer på att bestämmelser om sekretess fortfarande förhindrar att nödvändig information delas mellan socialtjänsten och polisen.

Moderaterna vill därför att polis och socialtjänst har möjlighet att dela nödvändig information om unga lagöverträdare för att förhindra ungdomsbrottslighet. Vi vill också se en enhetlig översyn av sekretessen rörande alla myndigheter som arbetar med barn och unga för att säkerställa ett fungerande informationsutbyte.

När familjen inte räcker till – barn i samhällets vård

Alltför många barn växer också upp i familjer där vardagen inte alls fungerar, där det finns ett missbruk eller där våld och övergrepp i hemmet förekommer. Andelen barn och unga som någon gång var placerade för vård utanför hemmet enligt socialtjänstlagen eller för insats enligt LVU ökade med cirka 30 procent perioden 2007–2016. Alla dessa barn och ungdomar som är – eller har varit – placerade för vård utanför hemmet måste ha samma möjligheter som alla barn att utvecklas och få ett gott liv.

Uppvärdera familjehemmets och jourhemmens roll

Merparten av alla placerade barn och ungdomar bor i familjehem eller jourhem. De familjer som engagerar sig i barn och ungdomars liv måste kunna förvänta sig tydliga

regler. Här finns stor förbättringspotential för att uppvärdera familjehemmens och jourhemmens viktiga roller. Regelverket kring dessa placeringsformer bör därför genomgå en genomgripande översyn, där man ser över allt ifrån certifiering och dokumentation till ersättningsmodeller och barns rätt till såväl utbildning som läkarvård.

I dag finns en gedigen process på plats för att godkänna nya familje- och jourhem, men hemmen får inget kvitto på att processen är genomförd. Det finns flera fördelar med en certifiering för familjehem och jourhem. Den skulle kunna knytas till krav på deltagande i fortbildning och löpande utvärdering för att behålla sin certifiering. En certifiering vore dessutom en trygghet för värdfamiljen. Det skulle underlätta att kunna uppvisa en certifiering vid situationer där frågor om vårdnad kan uppstå, till exempel om en för personalen okänd familjehemsförälder ska hämta ett barn vid skoldagens slut. En certifiering skulle dessutom underlätta införandet av ett nationellt register över familjehemmen. Ett sådant register finns inte i dag och skulle möjliggöra både uppföljning och rapportering om familjers lämplighet att vara familjehem. Det skulle dessutom bli lättare att följa detta över kommungränserna vid eventuella placeringar i andra kommuner.

I dag får hemmen ett skriftligt uppdrag om att påbörja en placering, men en skriftlig uppföljning sker inte alltid. Att göra sådana uppföljningar obligatoriska, utan att de blir onödigt betungande, skulle tjäna flera syften. Först och främst skulle det placerade barnet få bättre möjligheter att förstå sin egen historia. När hon eller han vid 18 års ålder får möjlighet att begära ut handlingar om sina placeringar, måste det finnas mer information om var och när placeringen skett. Uppföljningarna skulle också skapa bättre förutsättningar för familje- och jourhemmen att utveckla samarbetet med socialtjänsten.

Vårdnadsöverflyttningar och nationella adoptioner

I en internationell jämförelse är familjehemsplaceringar i Sverige långvariga. Samtidigt förekommer det att barn ständigt omplaceras till nya familjehem. Det är särskilt problematiskt.

Men även vid långvariga familjehemsplaceringar kan barnen uppleva stor osäkerhet, eftersom en formell omprövning sker var sjätte månad. Då ska socialtjänsten utvärdera huruvida vården fortfarande behövs, vilket inte alltid ger den långsiktiga stabilitet och kontinuitet som är bäst för barnet.

Vid långvariga placeringar bör därför frågan om nationell adoption eller vårdnadsöverflyttning oftare prövas som ett alternativ. Barnperspektivet ska alltid vara vägledande, och åtgärder ska syfta till barnets bästa och dess behov av trygghet under uppväxten. Särskilt för små barn, som har mycket små chanser att återvända till sin biologiska familj, bör man alltid formellt väcka frågan om möjlighet och lämplighet för nationell adoption eller vårdnadsöverflyttning.

Säkerställ placerades barns rätt till skola och utbildning

I Skolinspektionens granskningar av placerade barns skolgång framkommer bland annat att många elever, utan vare sig några utredningar eller beslut, följer en anpassad studiegång och får undervisning i en betydligt mindre omfattning än vad som föreskrivs i timplanen. Barnombudsmannens vittnar om barn som förvägras sin rätt till utbildning. Det kan till exempel handla om barn som flyttas till ett familjehem i mitten eller slutet av en termin, vilket ofta resulterar i långvariga avbrott då både skola och socialtjänst tyckt att de kan vänta tills en ny termin börjar.

Samtidigt som otaliga satsningar har gjorts för att förbättra samarbete mellan socialtjänst, vårdnadshavare och skolan kvarstår det faktum att alldeles för många unga placerade elever lämnar skolan utan vare sig behörighet till gymnasiet eller till högre studier. Information om elevernas skolbakgrund och kunskaper saknas ofta när eleven börjar en ny skola. De nya samverkansmodellerna, SAMS och SiSam, är ett steg i rätt riktning för att tydliggöra vad respektive aktör ska göra och när. Arbetet med att implementera dessa måste noggrant följas och utvärderas. På sikt bör även ytterligare krav på samarbete mellan myndigheter övervägas.

Att barn som vill gå i skolan, och har skolplikt, inte får en rättvis chans till en god utbildning är ett svek från samhällets sida. Staten behöver därför ges möjlighet att vitesförelägga kommuner som inte säkerställer placerade barns skolplikt. IFAU (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering) ska också få i uppdrag att särskilt effektutvärdera placerade barns möjligheter att klara skolan och föreslå åtgärder för hur fler placerade barn kan lyckas bättre i skolan.

Stöd och hjälp till placerade barn och ungdomar

För barn och unga som är placerade utanför hemmet kan kontakten med socialtjänsten vara central. Det kan exempelvis vara trygghetsskapande med en fast kontaktpunkt utanför hemmet. I dag ser vi däremot hur kontakten på många håll brister. Enligt Inspektionen för vård och omsorgs uppföljning av placerade barn i HVB-hem framkom bland annat att drygt 30 procent av de tillfrågade barnen inte haft eller fått möjlighet till enskilda samtal med socialtjänsten. Hälften av barnen har inte fått regelbundna besök, samtidigt som över 80 procent av barnen har uppgett att det är ganska eller mycket viktigt att ha en nära kontakt med sin socialsekreterare.

Socialstyrelsens allmänna råd föreskriver att placerade barn och unga ska besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. De allmänna råden är uppenbarligen inte tillräckliga. Socialtjänstens kontakt med placerade barn bör därför regleras i lag, där en regel om minst till fyra uppföljningar per år bör införas.

Man bör även se över möjligheten att låta varje barn genomgå en obligatorisk läkarundersökning innan en placering påbörjas. En läkarundersökning vore bra för barnets hälsa och säkerhet och det skapar även en trygghet för värdfamiljen att känna till barnets hälsotillstånd innan placeringen börjar. Även tillgång till psykolog och annan hjälp måste säkerställas alla placerade barn och ungdomar.

Tydliga regler skapar trygghet på särskilda ungdomshem och HVB-hem

Barn och ungdomar som placeras på särskilda ungdomshem är unga med mycket svåra problem, till exempel missbruk eller annat destruktivt beteende. Att verka för en drogfri miljö på särskilda ungdomshem är därför en viktig förutsättning för ungdomars möjligheter att komma på rätt köl.

Rutinmässiga drogtester vid ankomst skulle medföra ökad kontroll över förekomsten av narkotika och andra otillåtna föremål. Även reglerna om kroppsvisitation bör ses över för att i ett tidigt skede hitta narkotika. I dag finns det till exempel ingen regel som möjliggör rutinmässig kroppsvisitation vid ankomst till ett särskilt ungdomshem.

För att hindra förekomsten av narkotika och andra farliga föremål bör det även övervägas ett krav på rutinmässiga kontroller av den unges rum. Den möjligheten avskaffades 2018, en ändring som bland annat Statens institutionsstyrelse motsatte sig

mot bakgrund av att man ofta hittar otillåtna föremål vid rumsvisitationer, även om det inte funnits misstanke.

Tydliga rutiner på särskilda ungdomshem skulle bidra till att upprätthålla ordning och säkerhet och minska risken för droger och andra farliga preparat eller föremål. Det skulle troligen upplevas som mindre kränkande för individen om det sker regelbundet och efter tydligt uppsatta rutiner, jämfört med om dessa åtgärder endast bygger på en individuell bedömning vid misstanke om innehav av narkotika eller dylikt.

Tydliggör reglerna på HVB-hem

Det finns ett behov av tydligare regler på HVB-hemmen. Det handlar till exempel om att klargöra och i vissa fall utöka de juridiska förutsättningarna för att sätta gränser för de placerade barnen och ungdomarna. Ett konkret exempel handlar om de ungas användning av mobiltelefoner och internet. Det finns i dag inget lagstöd för att begränsa denna användning mot den unges samtycke. Detta till skillnad mot vad som gäller på de särskilda ungdomshemmen. En sådan möjlighet bör införas även på HVB-hemmen. Det kan till exempel handla om att skapa förutsättningar för att i början av vården bryta med en destruktiv umgängeskrets.

Bryt och förebygga kriminalitet bland unga

I dag ser vi hur ungdomar dras in i kriminella gäng. På många håll rör det sig om barn och ungdomar så unga som 12 till 13 år. Det eskalerande gängvåldet är ett av Sveriges allvarligaste problem.

Här finns inget utrymme för otydlighet. De som begår ett brott ska mötas av en tydlig reaktion och omedelbara åtgärder från samhället. Samtidigt måste den som begår brott i ung ålder få en chans att komma på fötter och bygga upp sitt liv på nytt. Det förebyggande arbetet måste också förbättras.

Sociala insatsgrupper – vikten av att tidigt fånga ungdomar i riskzonen

En viktig brottsförebyggande insats är att tidigt fånga upp ungdomar som befinner sig i riskzonen för att dras in i kriminalitet. Sociala insatsgrupper är en samverkansform mellan lokala aktörer, bland annat Polisen och socialtjänsten, som syftar till att arbeta med enskilda ungdomar som riskerar att rekryteras till kriminella grupper. Arbetsformen infördes 2011 och riktades mot ungdomar och unga vuxna i åldrarna 15–25 år.

Socialstyrelsen bedömer att insatsgrupperna haft effekt i den bemärkelse att individer som känner sig svikna av samhället har fångats upp och erbjudits stöd. Man bedömer också att arbetet haft positiva bieffekter genom att andra lokala verksamheter har startats upp och att stuprör mellan olika samhällsaktörer har kunnat identifieras. Det är ett arbete som måste tillvaratas.

Det finns däremot anledning att se över och förbättra arbetet med sociala insatsgrupper. Det övergripande syftet måste vara att så tidigt som möjligt fånga upp de ungdomar som riskerar att hamna i kriminalitet. De flesta som har deltagit i sociala insatsgrupper har redan varit kända hos socialtjänsten. Arbetet med att identifiera de unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil eller vill lämna ett kriminellt nätverk uppges ha bedrivits i begränsad omfattning. De sociala insatsgrupperna måste därför prioritera detta arbete i större uträkning för att i ett tidigt skede identifiera ungdomar

som riskerar dras in i fel umgängen. De sociala insatsgrupperna bör även göras smalare och riktas främst mot ungdomar i tonåren för att så tidigt som möjligt förebygga att fler unga dras in i kriminalitet. Det råder även bristande kartläggning och uppföljning av arbetet i de sociala insatsgrupperna. Socialstyrelsen bör därför få ett löpande uppdrag att följa upp arbetet med denna arbetsform runt om i Sverige.

Unga personer som begår grova brott bör hanteras av Kriminalvården

För ungdomar som kommit förhållandevis långt in i ett kriminellt beteende, eller redan befinner sig i en miljö och i ett umgänge där grova brott begås, krävs kraftfulla åtgärder för att bryta den brottsliga banan. Moderaterna vill att en ny enhet för unga inrättas inom Kriminalvården. Enheten ska hantera barn och unga mellan 15 och 18 år som begått allvarliga våldsbrott eller andra grova brott. Den nya enheten hos Kriminalvården ska bland annat ansvara för vissa ungdomspåföljder, till exempel ungdomsvård och ungdomstjänst då den dömda ungdomen begått allvarliga brott, återfallit i brott eller begått brotten som ett led i en brottslighet som utövas i organiserad form.

Socialtjänsten arbetar hårt med ungdomar som begår grova brott. Men tyvärr får dagens åtgärder inte tillräcklig effekt. Hos Kriminalvården finns en bred erfarenhet av personer som begår brott. Unga som begått allvarliga brott blir därmed statens snarare än kommunernas ansvar. På så sätt kan grovt kriminella unga i högre grad bemötas med de rehabiliteringsåtgärder som används för kriminella generellt. Syftet är inte främst att straffa, utan att använda åtgärder som har bättre förutsättningar att lyckas än traditionell socialtjänst.

Genom att Kriminalvården är en statlig myndighet kan det vidare förväntas att de åtgärder som sätts in kommer vara desamma över hela landet. Det innebär också att socialtjänsten i utsatta områden avlastas en tids- och resurskrävande grupp och får bättre möjligheter att fokusera på barn och ungdomar som befinner sig i riskzonen för att hamna i kriminalitet eller i andra sociala problem. Den nya enheten hos Kriminalvården ska också kunna involveras för behandlingsinsatser som beslutats med stöd av LVU.

Statligt ansvar för omhändertaganden av brottsmisstänkta enligt LVU

Unga som misstänks för allvarliga brott bör i större utsträckning bli föremål för omedelbara omhändertaganden enligt lagen om vård av unga. Det är ett bra sätt att undvika häktning och kan exempelvis tillämpas i fall där det inte behövs lika omfattande restriktioner. Vi vill därför se över både tillämpningen av lagen och lagen i sig, med utgångspunkt att omhändertagande ska bli aktuellt i fler fall än i dag. I dag är det endast socialnämnder som kan begära att en ung person omhändertas enligt LVU.

Vi anser att även en åklagare, efter samråd med socialnämnden, bör ha möjlighet att göra en sådan ansökan hos domstol då det finns en påtaglig risk att den unge skadas genom brottslig verksamhet. Det skulle ge brottsbekämpande myndigheter – polis och åklagare – ett nytt verktyg för att ingripa mot unga personer som de påträffar i kriminella miljöer. I regel har lokalt förankrade poliser god kännedom om vilka unga personer som exempelvis är på väg in i kriminella gäng.

Ett hinder mot att använda LVU i större utsträckning är de kostnader som ett omhändertagande innebär för kommunen. För att möjliggöra att fler omhändertas enligt LVU i samband med att de utreds för brott vill Moderaterna att staten ska ersätta kommunernas kostnader för omedelbara omhändertaganden på grund av brottslig verksamhet. Moderaterna vill även att det skapas möjlighet att, inom ramen för en

pågående brottmålsprocess, förordna om utgångsförbud under kvällar och helger och att det ska kunna kombineras med övervakning med fotboja under den tid förundersökning pågår. Syftet ska vara att snabbt bryta ett kriminellt beteende.

Förebyggande åtgärder mot narkotikaanvändning och våld

Droghandeln är en vanlig väg in i kriminalitet för unga som rekryteras för att förvara och sälja narkotika. Barn i riskzonen måste fångas upp tidigt med snabba och tydliga insatser. När någon ertappats med narkotika är det avgörande att polisens och socialtjänstens svar innebär en otvetydig markering av samhällets avståndstagande narkotikabruket, men också att samhället erbjuder stöd och hjälp att bryta ett destruktivt beteende.

Samarbete mellan polis och skola för en drogfri miljö

Polisen genomför tillsammans med ett antal skolor olika projekt som innebär att skolorna söks igenom av narkotikahundar. Åtgärden är en del av polisens brottsförebyggande arbete och sker i samverkan med skolan. Hittas narkotika med hundarnas hjälp så träder rättegångsbalkens bestämmelser in och en förundersökning kan inledas. Moderaterna ser positivt på att Polismyndigheten arbetar med denna typ av samarbete med landets skolor. Det ökar förutsättningarna för en drogfri skolmiljö och ger samtidigt en tydlig och trygghetsskapande polisnärvaro. Polismyndigheten understryker att skolmiljön är av avgörande betydelse för att unga inte ska fastna i narkotika och kriminalitet.

Dagens lagstiftning hindrar att hundsök sker under normal skoltid. De lagstiftade behovs- och proportionalitetsprinciperna medför i stället att hundsök behöver ske efter lektionstid när skolorna är tomma. Lagen bör ändras så att det även blir möjligt att genomföra hundsök på dagtid när eleverna är på plats i skolan. Det skulle öka den brottsförebyggande effekten av den polisiära närvaron samtidigt som sannolikheten att upptäcka narkotika är större under den tid eleverna vistas i skolan. Det ska heller inte råda någon tvekan om att polisen även ska kunna bistå fristående skolor med hundsök efter narkotika.

Samarbete är ett bra och viktigt steg men bör kompletteras med en lagstadgad möjlighet för Polismyndigheten att även utan samarbete med den enskilda skolan kunna genomföra hundsök efter narkotika eller genomföra likande brottsförebyggande åtgärder i skolan. Eftersom det förekommer att narkotika göms både på allmänna platser och ute i naturen bör det dock alltså vara polisen som baserat på underrättelser och andra underlag avgör vart sökinsatser mot narkotika kan förväntas ha störst effekt och vart behovet av brottsförebyggande närvaro bedöms prioriterat.

Snabbare reaktioner på användning av narkotika bland unga

Barn och unga som kommer i kontakt med narkotika eller som är i riskzonen för att hamna i ett missbruk måste fångas upp tidigt med snabba och tydliga insatser. Redan när polisen eller socialtjänsten får kännedom om en ungs persons begynnande missbruk är det helt avgörande att svaret kommer snabbt och utgör en otvetydig markering av samhällets avståndstagande från narkotikabruket. Snabba åtgärder bör sättas in och omfatta konfrontation med den unge och dennes föräldrar, gärna med polisen närvarande, samt vårdinsatser när dessa bedöms nödvändiga. Det kan exempelvis

formaliseras genom en uttrycklig 24-timmarsgaranti för kontakt. Kontakterna bör följas upp för att säkerställa att missbruket upphört.

Specialiserade narkotikapoliser

Moderaterna vill se mer specialiserade narkotikapoliser för att narkotikarelaterad brottslighet ska kunna bekämpas på ett effektivare sätt. Varje polisområde, där narkotikahandeln är ett problem, ska ha särskilda enheter med uppgift att förebygga och utreda narkotikabrottslighet.

Utökad befogenhet för polisen att skapa trygga skolmiljöer

Tyvärr förekommer det att elever tar med sig både knivar och andra brottsverktyg till skolan redan i unga åldrar. Hot och våld blir allt vanligare. Ny statistik från Arbetsmiljöverket visar att anmälningarna om hot och våld i skolan har fördubblats sedan 2014. Knivar kan i en hot- eller våldssituation leda till mycket stora skador och det är därför av stor vikt att elever inte tar med knivar till skolan. Även andra brottsverktyg och narkotika måste hållas borta från skolorna.

Moderaterna föreslår därför att polisen ges en möjlighet att, efter beslut från åklagare, upprätta visitationszoner i anslutning till skolor där polisen ges utökade befogenheter att söka efter farliga föremål och narkotika. Ett beslut om att upprätta en så kallad visitationszon ska få fattas när det finns en beaktansvärd risk för att knivar och andra brottsverktyg samt narkotika finns i eller kommer att finnas i exempelvis en viss skola.

Polisen har redan i dag möjlighet att visitera personer men det förutsätter i regel en konkret brottsmisstanke. Zonerna ska vara tillfälliga och begränsade till ytan och fungera ungefär som en trafikkontroll men på en viss plats. Kontrollen får därigenom mer karaktären av stickprovskontroll. Syftet med visitationszonerna är att skapa ytterligare möjligheter till effektiva preventiva insatser. Den polisiära synligheten kan också tänkas ha en i sig förebyggande effekt.

Vård och tvångsvård för unga i missbruk

Även om frivillighet är utgångspunkten när det gäller missbruksvård så finns det situationer då tvångsvård genom LVU är den enda möjliga vägen för att stoppa ett narkotikamissbruk för en ungdom. I dag kan det vara nästintill omöjligt för förtvivlade anhöriga att förmå den som missbrukar att frivilligt söka vård, men precis lika svårt att få myndigheterna att fatta ett beslut om tvångsvård. Vi vill därför att möjligheten till tvångsvård mot narkotikamissbruket ska användas oftare för denna grupp.

Ulf Kristersson (M)

Tobias Billström (M)

Jessika Roswall (M)

Elisabeth Svantesson (M)

Hans Wallmark (M)

Karin Enström (M)

Lars Hjälmered (M)

Johan Forssell (M)

Lotta Finstorp (M)

Saila Quicklund (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Mats Green (M)